

Περιφερειακή Διεύθυνση
Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας
Εκπαίδευσης Θεσσαλίας
Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Καρδίτσας

Καρδίτσα .....201....

Εξεταζόμενο Μάθημα: .....

2^ο Γενικό Λύκειο Καρδίτσας

Τάξη: .....

Όνοματεπώνυμο Μαθήτριας/τή: .....

**Α΄. Διδαγμένο κείμενο: Ν. Καζαντζάκη « Αλέξης Ζορμπάς »
(απόσπασμα)**

Προχωρούσαμε αμίλητοι μέσα από τα στενά δρομάκια του χωριού. Τα σπίτια μαυρολογούσαν ολοσκότεινα, κάπου ένα σκυλί γάβγιζε, κάποιος βόδι αναστέναζε. Κάποτε μας έρχονταν στο φύσημα του αγέρα εύθυμα, αναβρυτά, σαν παιχνιδιάρικα νερά, τα κουδουνάκια της λύρας.

Βγήκαμε από το χωριό, πήραμε το δρόμο κατά το ακρογιάλι μας.

— Ζορμπά, είπα, για να κόψω τη βαριά σιωπή, τι αγέρας είναι ετούτος; Νοτιάς;

— Μα ο Ζορμπάς πήγαινε μπροστά, κρατώντας σα φανάρι το κλουβί με τον παπαγάλο* και δεν αποκρίθηκε.

Όταν φτάσαμε στο ακρογιάλι μας, ο Ζορμπάς στράφηκε:

— Πεινάς, αφεντικό; ρώτησε.

— Όχι, δεν πεινώ, Ζορμπά.

— Νυστάζεις;

— Όχι.

— Μήτε εγώ. Ας καθίσουμε στα χοχλάδια*: έχω κάτι να σε ρωτήσω. Ήμασταν και οι δυο κουρασμένοι, μα δε θέλαμε να κοιμηθούμε. Δε θέλαμε να χάσουμε το φαρμάκι της μέρας ετούτης· ο ύπνος μάς φαίνονταν σα μια φυγή σε ώρα κιντύνου και ντρεπόμασταν να κοιμηθούμε.

Καθίσαμε στην άκρη της θάλασσας· έβαλε ο Ζορμπάς το κλουβί ανάμεσα στα γόνατά του και κάμπωση ώρα σώπαينه. Ένας φοβερός αστερισμός ανέβηκε από το βουνό, πολυόματο τέρας με στρουφιχτήν* ουρά, κάπου κάπου ένα αστέρι ξεκολλούσε κι έπεφτε.

Ο Ζορμπάς κοίταξε τ' αστέρια, με το στόμα ανοιχτό, σα να τα 'βλεπε για πρώτη φορά.

— Τι να γίνεται εκεί πάνω! μουρμούρισε. Και σε λίγο πήρε την απόφαση, μίλησε:

— Ξέρεις να μου πεις, αφεντικό, είπτε κι η φωνή του ασκώθηκε επίσημη, συγκινημένη μέσα στη ζεστή νύχτα, ξέρεις να μου πεις τι πάει να πουν όλα αυτά; Ποιος τα καμε; Γιατί τα καμε; Και πάνω απ' όλα, ετούτο (η φωνή του Ζορμπά ήταν γεμάτη θυμό και τρόμο): Γιατί να πεθαίνουμε;

— Δεν ξέρω, Ζορμπά! αποκρίθηκα, και ντράπηκα σα να με ρωτούσαν το πιο απλό πράμα, το πιο απαραίτητο, και δεν μπορούσα να το ξηγήσω.

— Δεν ξέρεις! έκαμε ο Ζορμπάς και τα μάτια του γούρλωσαν. Όμοια γούρλωσαν και μιαν άλλη νύχτα, όταν με ρώτησε αν χορεύω και του αποκρίθηκα πως δεν ξέρω χορό. Σώπασε λίγο· άξαφνα ξέσπασε:

— Τότε τι ναι αυτά τα παλιόχαρτα που διαβάζεις; Γιατί τα διαβάζεις; Άμα δε λένε αυτό, τι λένε;

— Λένε τη στενοχώρια του ανθρώπου που δεν μπορεί ν' απαντήσει σε αυτά που ρωτάς, Ζορμπά, αποκρίθηκα.

— Να τη βράσω τη στενοχώρια τους! έκαμε ο Ζορμπάς χτυπώντας με αγανάχτηση το πόδι του στις πέτρες.

Ο παπαγάλος στις ξαφνικές φωνές τινάχτηκε απάνω:

— Καναβάρο*! Καναβάρο! έσκουζε σα να ζητούσε βοήθεια.

— Σκασμός και συ! έκαμε ο Ζορμπάς κι έδωκε μια γροθιά στο κλουβί.

Στράφηκε πάλι σε μένα.

— Εγώ θέλω να μου πεις από πού ερχόμαστε και πού πάμε. Του λόγου σου τόσα χρόνια μαράζωσες απάνω στις Σολομωνικές*: θα 'χεις στύψει δυο τρεις χιλιάδες οκάδες χαρτί· τι ζουμί έβγαλες;

Τόση αγωνία είχε η φωνή του Ζορμπά, που η πνοή μου κόπηκε· αχ, να μπορούσα να του 'δινά μιαν απόκριση!

Ένωθα βαθιά πως το ανώτατο που μπορεί να φτάσει ο άνθρωπος δεν είναι η Γνώση, μήτε η Αρετή, μήτε η Καλοσύνη, μήτε η Νίκη· μα κάτι άλλο πιο ψηλό, πιο ηρωικό κι απελτισμένο: Το Δέος, ο ιερός τρόμος. Τι 'ναι πέρα από τον ιερό τρόπο; Ο νους του ανθρώπου δεν μπορεί να προχωρήσει.

— Δεν απαντάς; έκαμε ο Ζορμπάς με αγωνία.

Δοκίμασα να δώσω στο σύντροφό μου να καταλάβει τι είναι ο ιερός τρόμος:

— Είμαστε σκουληκάκια μικρά μικρά, Ζορμπά, αποκρίθηκα, απάνω σ' ένα φυλλαράκι γιγάντιου δέντρου. Το φυλλαράκι αυτό είναι η Γη μας· τ' άλλα φύλλα είναι τ' αστέρια που βλέπεις να κουνιούνται μέσα στη νύχτα.

Σουρνόμαστε απάνω στο φυλλαράκι μας, και το ψαχουλεύουμε με λαχτάρα· τ' οσμίζόμαστε, μυρίζει, βρωμάει· το γεύόμαστε, τρώγεται· το χτυπούμε, αντηχάει και φωνάζει σαν πράμα ζωντανό.

»Μερικοί άνθρωποι, οι πιο απρόμητοι, φτάνουν ως την άκρη του φύλλου· από την άκρη αυτή σκύβουμε, με τα μάτια ανοιχτά, τα αυτιά ανοιχτά, κάτω στο χάος. Ανατριχιάζουμε. Μαντεύουμε κάτω μας το φοβερό γκρεμό, ακούμε

[ανάρια ανάρια*](#) το [θρό*](#) που κάνουν τ' άλλα φύλλα του γιγάντιου δέντρου, νιώθουμε το χυμό ν' ανεβαίνει από τις ρίζες του δέντρου και να φουσκώνει την καρδιά μας. Κι έτσι σκυμμένοι στην άβυσσο, νογούμε σύγκορμα, σύψυχα, να μας κυριεύει τρόμος. Από τη στιγμή εκείνη αρχίζει η Ποίηση...
Σταμάτησα. Ήθελα να πω: «Από τη στιγμή εκείνη αρχίζει η Ποίηση», μα ο Ζορμπάς δε θα καταλάβαινε και σώπασα.
— Τι αρχίζει; ρώτησε ο Ζορμπάς με λαχτάρα. Γιατί σταμάτησες;
— ... αρχίζει ο μεγάλος κίντυνος, Ζορμπά, είπα. Άλλοι ζαλίζονται και παραμιλούν, άλλοι φοβούνται και μοχτούν να βρουν μίαν απάντηση, που να τους στυλώνει την καρδιά και λένε: «Θεός»: άλλοι κοιτάζουν από την άκρα του φύλλου το γκρεμό ήσυχα, παλικαρίσια και λένε: «Μου αρέσει».
Ο Ζορμπάς συλλογίστηκε κάμποση ώρα· βασανίζονταν να καταλάβει.
— Εγώ, είπα τέλος, κοιτάζω κάθε στιγμή το θάνατο· τον κοιτάζω και δε φοβούμαι· όμως και ποτέ, ποτέ δε λέω: Μου αρέσει. Όχι, δε μου αρέσει καθόλου! Δεν είμαι λεύτερος; Δεν υπογράφω!
Σώπασε, μα γρήγορα φώναξε πάλι:
— Όχι, δε θ' απλώσω εγώ στο Χάρο το λαιμό μου σαν αρνί και να του πω: «Σφάξε με, αγά μου, ν' αγιάσω!»
Δε μιλούσα· στράφηκε, με κοίταξε ο Ζορμπάς θυμωμένος.
— Δεν είμαι λεύτερος; ξαναφώναξε.
Δε μιλούσα. Να λες «Ναι!» στην ανάγκη, να μετουσιώνεις το [αναπόφευγο*](#) σε δικιά σου λεύτερη βούληση — αυτός, ίσως, είναι ο μόνος ανθρώπινος δρόμος της λύτρωσης. Το 'ξερα, και γι' αυτό δε μιλούσα.
Ο Ζορμπάς είδε πως δεν είχα πια τίποτα να του πω, πήρε το κλουβί σιγά σιγά, να μην ξυπνήσει ο παπαγάλος, το τοποθέτησε δίπλα από το κεφάλι του και ξάπλωσε.
— Καληνύχτα, αφεντικό, είπτε· φτάνει.
Ζεστός νοτιάς φυσούσε πέρα από το [Μισοίρι*](#) και μέστωνε τα τζερτζεβαπικά και τα φρούτα και τα στήθια της Κρήτης. Τον δέχουμουν να περιχύνεται στο μέτωπο, στα χείλια μου και στο λαιμό, κι έτριζε και μεγάλωνε, σαν να 'ταν πωρικό, το μυαλό μου.
Δεν μπορούσα να κοιμηθώ, δεν ήθελα. Δε συλλογίζουμουν τίποτα· ένιωθα μονάχα, στη ζεστή ετούτη νυχτιά, κάτι μέσα μου, κάποιον μέσα μου, να μεστώνει. Έβλεπα, ζούσα καθαρά το καταπληχτικό ετούτο θέαμα: ν' αλλάζω. Ό,τι γίνεται πάντα στα πιο σκοτεινά υπόγεια του στήθους μας, γίνονταν τώρα φανερά, ξέσκεπα, μπροστά μου.
Κουκουβιστός στην άκρα της θάλασσας, παρακολουθούσα το θάμα.
Τ' αστέρια θάμπωσαν, ο ουρανός φωτίστηκε, κι απάνω στο φως χαραχτήκαν με ψιλό κοντύλι τα βουνά, τα δέντρα, οι γλάροι. Ξημέρωνε.

Β'. Αδίδακτο κείμενο: Γκαίτε « Φάουστ ». (απόσπασμα)

Αχ! σπούδασα φιλοσοφία
και νομική και γιατρική,
και αλί μου και θεολογία
με κόπο και μ' επιμονή·
και να με δω με τόσα φώτα,
εγώ μωρός, όσο και πρώτα!
Με λένε μάγιστρο, ακόμα δόκτορα,
και σέρνω δέκα χρόνια τώρα
από τη μύτη εδώ κι εκεί
τους μαθητές μου — και το βλέπω δεν μπορεί
κανένας κάτι να γνωρίζει!
Λες την καρδιά μου αυτό φλογίζει.
Ναι, πίοτερα ξέρω παρά όλοι μαζί,
γιατροί, δικηγόροι, παπάδες, σοφοί·
δισταγμοί, υποψίες δε με ταραίζουν,
κόλασες, διάολοι δε με τρομάζουν —
έτσι όμως κι η χαρά μου είναι φευγάτη,
δεν το φαντάζομαι πως ξέρω κάτι
καλό στον κόσμο να το διδάξω,
να τον φωτίσω, να τον αλλάξω.
Ούτ' έχω δα καλά και πλούτο,
δόξα, τιμές στον κόσμο τούτο.
Μήτε σκυλί έτσι θα 'θελα να ζει!
Γι' αυτό έχω στη μαγεία παραδοθεί,
μήπως το πνεύμα το στόμα ανοίξει
κι η δύναμή του μη μου δείξει
κάποια μυστήρια, ώστε άλλο εδώ
να μην παιδεύουμαι να πω
ό,τι δεν ξέρω, να γνωρίσω τι
βαθιά τον κόσμο συγκρατεί,
κάθε αφορμή και σπόρο ν' αντικρίσω
και κούφια λόγια πια να μην πουλήσω.
Να 'βλεπες, φως του φεγγαριού,
τον πόνο μου στερνή φορά,
τις ώρες του μεσονυχτιού,
που εδώ σε πρόσμενα συχνά,

πώς σε βιβλία, χαρτιά σωρό
σύντροφο σ' είχα θλιβερό:
Αχ! να μπορούσα στις ψηλές
μ' εσέ ν' ανέβαινα κορφές,
με στοιχειά στα σπήλαια να πετούσα,
στο θάμπος σου λιβάδια να γυρνώ,
κάθε γνώσης τινάζοντας καπνό
στο δρόσος σου να ξαρρωστούσα!
μτφρ.: Κωστας Χατζόπουλος

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Α'. Διδαγμένο κείμενο

1. Το έργο του Καζαντζάκη διακρίνεται και για τη μεταφυσική ανησυχία και αναζήτηση. Πού διαφαίνεται αυτό το χαρακτηριστικό στο συγκεκριμένο κείμενο;
(Μονάδες 15).
2. Με ποιον τρόπο εξηγεί ο συγγραφέας στο Ζορμπά τη φιλοσοφική κοσμολογία και ανθρωπολογία του; Τι συμπεραίνετε από αυτό;
(Μονάδες 20)
3. Να χαρακτηρίσετε τα δύο κεντρικά πρόσωπα του κειμένου.
(Μονάδες 20)
4. «Από τη στιγμή εκείνη αρχίζει η ποίηση », « να μετουσιώνεις το αναπόφευκτο σε δικιά σου λεύτερη βούληση ». Να σχολιάσετε τις συγκεκριμένες φράσεις.
(Μονάδες 20)

Β'. Αδίδακτο κείμενο

1. Ποια κοινά χαρακτηριστικά παρατηρείτε στα δύο κείμενα. (Μονάδες 25)

Ο Διευθυντής

Οι καθηγητές